УКРЛІТ.ORG
ПУБЛІЧНА ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Юнак з моря

Бережний Василь Павлович

Цього літа погода на Чорноморському узбережжі видалась нестійка. В бахрому прохолодних дощів лише зрідка впліталась золота нитка сонячного дня, та й то під вечір тускніла, окутуючись мжичкою. Відпочиваючі занудилися б зовсім, коли б не всесвітній чемпіонат з футболу в Аргентіні — можна було цілими вечорами сидіти біля телевізора, з неослабною увагою стежачи за грою смаглявих бразільців чи моторних італійців.

А сьогодні з самісінького ранку ревів ревун: море вкуталося туманом, і це провіщало тепло. І справді, сонце почало розганяти молочну імлу, і перед очима відпочиваючих сяйнула така манлива морська блакить, що не піти на пляж було просто неможливо. Неля Несміх — тугенька білявка — взула пляжні тапочки, осідлала свого симпатичного носика зеленими окулярами, взяла поролоновий килимок, поклала в сумочку яскравий польський купальник, грубеньку книжечку, рушник, шапочку і подалася до моря. Поспішала, щоб не причепився той занудливий Віталій із своїми солоними анекдотами, дерев’яні сходинки так і вгиналися під її ногами.

Розіславши килимка посеред пляжу, заскочила в кабінку для переодягання і через хвилину вийшла в купальнику— ще струнківша і привабливіша.

З кожною хвилиною небо яснішало, над прибережними садами і заростями пливли білясті пасма туману і швидко танули у високості. А темні цятки рибальських човнів у сонячній млі запливли, здається, на самісіньке небо. Поступово пляж повнився людьми, гамором, хтось уже ввімкнув транзистора. Неля взяла книжку, але, навіть не розгорнувши, поклала на коліна. Хіба ж у такій обстановці можна зосередитись? Проте настрій був радісний, дівчині здавалось, що все — і золоту перлину сонця, і ніжну блакить неба, з якого зникали останні клапті туману, і хитливу синяву моря — природа створила для неї, на втіху їй. Можливо, і отой плавець — і коли він устиг так далеко забратися? — прямує до неї. Ось уже видно помахи його рук, він то з’являється, то зникає поміж хвиль. Вода ще не прогрілась, не більше п’ятнадцяти градусів, а він, бач, не боїться застудитись, певне, загартований. Цікаво, що воно за один…

— Сонце вже обціловує вас! — Віталій Покльований кинув свій надутий матрац ліворуч од неї. — А я й не зоглядівся, де поділася наша пасочка… Ех, не взяв камери…

Неля неохоче відірвала погляд від плавця і подивилася на Віталія. Обличчя його скидалося на комічну маску: широкий рот розтягнувся до вух, ґудзички очей поблискували між ріденькими віями весело і задиристо, мовляв, погляньте, я ж — симпатичний. Неля мимоволі посміхнулася, і це підбадьорило молодого чоловіка.

— А ще казала «Несміх»; он як ви гарно усміхаєтесь! Якщо так засмієтеся в об’єктив — побіжу за камерою. Ви фотогенічна, я зроблю вас кінозіркою, хочете? Неля Несміх — у головній ролі мого фільму, га? Звучить?

— Облиште, — дівчина змахнула рукою, — не вийде з мене артистки.

— Чому? Якщо я… Ну, гаразд, залишимо це питання поки що відкритим. Тут у мене є дещо цікаве для вас

Розташувавшись, Покльований дістав з паки газет кілька зім’ятих аркушів друкованого на машинці тексту. Мабуть, ці аркушики побували не в одних руках, бо нижні куточки позагиналися, багато рядків затерто пальцями.

— Це лекція про Неопізнані Літаючі Об’єкти — скорочено — НЛО, — упівголоса сказав Віталій, — спеціально випросив для вас. Я вже вам говорив, що прибульці…

Неля загадково усміхнулась:

— Пригадала: бачила я ваших інопланетян!

— Та що ви?! Де? — Віталій уп’явся в дівчину очицями-гудзиками.

— У трамваї, в тролейбусі — їх зразу помітно: штовхаються, наступають на ноги.

Вираз обличчя Покльованого був такий кумедний, що Неля пирхнула зі сміху.

— Ну, от, я думав, справді, а вона знову іронізує… Прочитайте ось, що каже вчений.

Неля, все ще осміхаючись, почала, читати, водночас позирала і на море. Невідомий плавець поволі наближався до буйка.

— Читайте, читайте, Нелю, — Покльований, мабуть, помітив, що вона поглядає вдалину, — нарешті ви переконаєтесь, що інопланетяни вже давно спостерігають нашу Землю. Це факт. Я навіть фотографії бачив — і їхніх космічних кораблів, і їх самих…

Неля зауважила, що прізвище лектора — Ажажа — так само читається і з кінця. Покльований розтягнув свої губи і не то в жарт, не то серйозно сказав:

— Я теж помітив. Може, він сам прибулець… А що, хіба це не можливо?

Правду кажучи, Нелі не дуже хотілося читати, але несподівано лекція не просто зацікавила, а заінтригувала її. Скільки сталося загадкових подій, а вона нічого не чула!

Біля Тегерана опустився на землю великий літаючий диск, уряд Ірану звернувся із запитом до Москви і Вашінгтона, чи це не випробування нових апаратів? І СРСР і Сполучені Штати відповіли; ні. Були підняті в повітря іранські винищувачі, та нав’язати контакт не вдалося: непрохані гості відлетіли з такою швидкістю, про яку й не мріють земні авіатори. А на тому місці, де сиділа «тарілка», залишилась якась їдка зеленкувата слизь, і тепер там ніщо не росте.

В Італії подібний апарат опустився на полі, з нього вийшли величезні (по два метри і більше) інопланетяни, і коли італійка піднесла їм букет квітів, один з них усміхнувся — отже, в них теж є емоції.

Десь біля Петрозаводська подібний апарат опустився в озеро, а коли здійнявся, то вирвав величезний шмат берега.

У Бразілії космічний корабель інопланетян зазнав аварії і розбився. З якого металу він був збудований — досі не визначили.

Аварія чужопланетного корабля сталася і в Сполучених Штатах, десь у пустельній частині Каліфорнії. Тут корабель лишився цілий, військове відомство сховало його в підземному ангарі, а мертвий екіпаж вміщено у морозильники…

Неля аж здригнулася, ніби відчувши холод. Підвела голову — з води виходив той завзятий плавець, що наважився купатись у таку негоду, і, здається, мав приємність від холодної купелі. Оце справжній мужчина!

Незнайомець наближався неквапною ходою, Неля зняла окуляри і дивилася на нього з-під примружених вій — це було так ефектно! Та юнак чомусь не помічав її і, певно, пройшов би мимо, коли б Неля, перебоpовши ніяковість, не обізвалась:

— Ну, як вода?

Краєчком ока помітила: Віталій невдоволено зморщився, та це її зовсім не обходило. На пляжі незнайомі заговорюють і знайомляться без ніяких церемоній. Тим більше…

— Вода? — юнак оглянувся на море. — Нічого, мокра.

Через кілька хвилин вони вже розмовляли, як давні знайомі. Щось у цьому серйозному хлопцеві імпонувало Нелі. Може, швидка реакція? Чи стриманий, навіть суворий вираз обличчя? Була в ньому якась вабляча сила, що одразу змусила дівоче серце забитися частіше, викликала рум’янець, блиск в очах.

Неля поцікавилася, чи він чув про НЛО. Чув і читав не тільки оцю лекцію, а й друковані матеріали, зокрема в польському журналі «Пшекруй», в італійських і французьких виданнях.

— Невже все це правда? — вигукнула Неля. — І в очах у неї засвітився острах. — Мене дивує, що вони відвідують Землю ще з біблійних часів — ось тут сказано: електричними розрядами літаюча «тарілка» розбила мур, що захищав Тір, військо Олександра Македонського ринулось в ті проломи і здобуло місто, — так от, дві з половиною тисячі років, а в контакт не вступили!

— А хіба ж то не контакт — зруйнування муру? — заперечив Покльований. — Або італійка…

— Я маю на увазі контакти з урядами, чи ось тепер з ООН. Як ви гадаєте? — Неля просила підтримки у плавця, що сидів, обхопивши руками коліна, і, здавалося, більше дослухався до шуму моря. — Чому вони не звертаються, наприклад, до Ради Безпеки?

— Так, їхня поведінка, м’яко кажучи, трохи дивна.

— Контакти! — чмихнув Покльований. — А може, вони їм зовсім і не потрібні. Може, їхня цивілізація настільки вища від земної, що… Які, наприклад, переговори ми ведемо з муравлями? А вони ж мають свою соціальну організацію…

— Муравлі — цілком інший біологічний тип, — заперечив плавець. — А тут ідеться про гуманоїдів.

— Правильно, — підхопила Неля, — хоч вони, як твердить Ажажа, різняться між собою…

— Карлики і гіганти? — перебив Покльований. — То не карлики, а дітлахи, малеча.

— Прилітають на екскурсію?

— А що? — Віталій скинув бровами. — Ми ж не знаємо, яка там система навчання.

— Значить, ото в Каліфорнії загинули учні, — зауважив плавець.

— Вам видніше, — розтягнув свої губи Віталій.

Потім враз спохмурнів і більше на цю тему не сказав ні слова.

«Що це з ним діється? — подумки обурювалась Неля. — Невже ревнує? Оце так! Що це він собі в голову забрав? Ну, розповідав анекдоти… Але ж я навіть у кіно з ним не пішла. Теж мені серцеїд знайшовся! І в Києві, мабуть, дружина й діти… А з оцим в кіно піду охоче».

І таки пішли, запросив! Після фільму довго ходили алеями парку і шепталися, і «їли яблуко німоти», як сказав поет, довелося достукуватись у корпус, бо після дванадцятої сторож замкнув двері. Вві сні прогулянка продовжувалась, Ростислав (так звали юнака) повів її до моря, і вони пливли разом, час від часу він зникав за хвилями, гра веселила, Неля сміялася, пройнята радісними відчуваннями. Коли це раптом перед ними виринув Віталій, скорчив міну: «Вам видніше! Вам видніше!»

Коли після сніданку знову зійшлися на пляжі і Ростилав поплив до буйка, Неля згадала вчорашню Віталієву репліку:

— А чому ви думаєте, що йому — видніше… ну, про тих… інопланетян?

Покльований одразу спохмурнів, одвів очі вбік.

— А тому, що цей тип… із них.

— Овва!

— Нелю, ви зовсім неуважна, а я тільки глянув на нього…

— Може, що купається, а ви ловите дрижаків? — силувано усміхнулася Неля. — Просто загартований, ну, спортсмен… Морж!

— А ви звернули увагу, що цей «морж» не пірнає? Волосся в нього сухісіньке.

— Ну, то й що?

— А те, що йому, певне, не можна мочити голову, на правій скроні в нього якась металічна клема.

— Таке й вигадаєте, — вже не так упевнено озвалась Неля. — Яка може бути клема?

— Скиньте свої зелені окуляри, то й побачите. — Покльований підозріливо озирнувся. — Може, то передатчик?

Неля знизала плечима, не знаючи, що йому й сказати на це. Почала механічно гортати книжку. Літаючі «тарілки», інопланетяни — все це якось не вміщалося в ту реальну картину світу, яка відбивалася в її свідомості. Але як подумати… Невже з мільйонів і мільйонів планет у Всесвіті лише одна Земля населена мислячими істотами? І цей Ростислав… Металічна клема… Виходить, провела вечір з інопланетянином? Вигадка, хохма. Хоче мене залякати Віталій… Не вдасться!

Та коли Ростислав ліг на своєму килимку позагоряти, раптом відчула, що не може розмовляти з ним просто й невимушено, як це було вчора. Кортіло побачити ту клему, але кожного разу погляди їхні зустрічалися, і їй ставало соромно за оце своє підглядання, та ще як Ростислав помітить… Подала йому книжку.

— О ти… ви читаєте по-французькому?

— Я викладаю французьку. А ви читаєте?

— Так. Та це кросворд! Цікаво.

— Оце такий кросворд? — здивувався Віталій. — На цілу книжку?

— Сам кросворд ось, — Ростислав розгорнув аркуш завбільшки із скатертину. — А в книжці запитання.

— Це найбільший у світі кросворд, — пояснила Неля. — Його склав бельгієць Анрі Блез. Тут двадцять п’ять тисяч клітин, щоб заповнити їх, треба відповісти на сім тисяч сімсот сорок вісім запитань.

— Ого! — прицмокнув Віталій. — Оце головоломка! Розв’яжеш, Ростику?

Оте «Ростику» неприємно різонуло Нелю. Що за фамільярність?

— Та його, мабуть, ніхто не візьметься розв’язувати, — сказала. — Підраховано, якщо нічим іншим не займатись, а тільки цим кросвордом, то потрібно буде не менше як сто двадцять годин!

— Але ж ми у відпустці, — обізвався Ростислав, — чому ж не спробувати?

Віталій підморгнув Нелі: хіба не на моє виходить? І сказав з натяком:

— Та часу ще багато, надто ж у декого.

— Давайте так, — почав Ростислав, не відриваючи очей від книжки Анрі Блеза, — я диктуватиму, а ти… ви, Нелю, пишіть. Гадаю, що за три–чотири пляжні дні ми впораємось. Згода?

Віталій уп’явся своїми очицями в молодика:

— Ставлю шампанське і коньяк, якщо розв’яжете хоча б за п’ять днів!

— Не треба, — спокійно відповів Ростислав, — спиртного не вживаю.

Покльований знову перезирнувся з Нелею. А їй стало цікаво, спалахнула:

— Згода!

І вони почали. Ростислав, лежачи на спині і тримаючи вгорі книжку із запитаннями, диктував відповіді, а Неля, розіславши простирадло кросворда, швидко записувала. Віталій французької не знав, але згоряв од цікавості. Чапав навколо них, наче стеріг, щоб не повтікали, присідав на хвилинку, підводився, щось бурмотів і весь час пильно позирав на «прибульця», що так недоречно і навіть не помічаючи зруйнував його флірт із «пасочкою». Ох, і дурні ж ці дівчата!.. Ну, нічого, заклепка на скроні є, он видніється крізь волосся, невже й досі не помітила? А так він здорово скидається на людину. І волосяний покрив, навіть нігті на руках і ногах, і по п’ять пальців… Молодий, здоровий, ще й гарно складений, чорти б його взяли!

Поглянувши на свій обвислий живіт і кривулясті ноги, Віталій з гіркотою визнав, що тягатися з цим спортсменистим нема чого й думати. Але якщо він з тих, то інша справа! А може, це робот? Білковий робот, призначений для відвідин, постійно зв’язаний із своєю базою? Для цивілізації, яка змогла перекинути міст на Землю, це, звичайно, не проблема. Обачність і ще раз обачність!

Треба не сполохати пташку… Ох, і фільм зроблю!

Покльований заджеркотав камерою, обходячи навколо кросвордистів.

Не дуже високо понад береговою лінією з’явився зелений вертоліт — прикордонна служба. Віталій облишив знімати, дивився на металеву комаху, задерши голову, а коли машина пролітала над ними, замахав рукою, мало не скрикнув: ось де віні Ловіть його!

Кожного разу, як тільки прибулець ішов «освіжатись», у Віталієвих грудях так і тенькало: втече! У морі на нього може чекати їхня субмарина, підбере — тільки його й бачили. Та Ростислав ніде не дівався, поплававши вволю, знову брався за кросворд.

— Та нехай йому грець, в мене вже рука заболіла! — вигукнула Неля, кидаючи ручку. Випросталась просто на кросворді і заплющила очі.

— Е ні, так ми не домовлялись, — Ростислав скочив на рівні ноги. — Пішли поплаваємо і знову… Невже не цікаво? Мене цей кросворд заінтригував.

«Та кросворда ти розв’яжеш, а от своє головне завдання… — зловтішно подумав Віталій. — Чи не спіткнешся? Ажажа у своїй лекції твердить, що ви не агресивні, такі собі мирні дослідники. Але яка мета цих ваших досліджень? Ось що важливо дізнатись!»

— Ну, то що, пішли? — Ростислав уже стояв по коліна в воді, очікуючи на Нелю.

Дівчина, вагаючись, поглянула на кисле Віталієве обличчя, але той, захоплений мовчазною полемікою з прибульцем, не помітив її погляду. Неля підхопилася, натягла на голову оранжеву гумову шапочку і рушила назустріч хвилі, що набігала на берег.

Спочатку було холодно, хотіла вже вертатись, але Ростислав підбадьорив:

— Енергійніше руками!

І справді, через кілька хвилин зігрілась, стало приємно.

Берег подаленів, вже й Покльованого не могла вирізнити серед юрмища пляжників. І поблизу нікого не було, анікогісінько, тільки вони з Ростиславом серед розбурханих хвиль. Побоювання, острах одразу вилетіли з Нелиної голови, краса моря заполонила дівчину, і вона линула в цій голубій прозорості, легко помахуючи руками, наче крильми.

Ростислав пирхав, ніби той морж, очі йому повнились світлом, відтавали.

— Наче в міжпланетному просторі! — у захваті гукнув Ростислав. — Між небом і Землею…

У Нелі мурашки пробігли по тілу: міжпланетний простір… небо… Невже справді цей Ростислав…

— А чому не пірнаєш? — раптом спитала Неля. — Це ж так приємно!

— Заборонили лікарі… Тимчасово…

— А…

Неля попливла в напрямку берега. Не те щоб злякалася дівчина, просто… змерзла.

Покльований, випросивши в когось бінокля, увесь час стежив за ними. Хвиля хлюпала просто в лінзи, видно було, як Неля говорить, як сяє радість у неї на лиці, і все її пругке тіло, затиснуте в купальник, гойдалося в нього перед очима. Пасочка… От уже пасочка! Той поводиться нормально, плаває, як риба, тільки не пірнає. Ось Неля пірнула, а він помахує собі руками, випинаючи голову вгору. Таки не можна йому занурювати ту клему… Так… Пливуть назад. От і добре, ми з тобою, енлонавтику, встановимо контакти, та що там, ти вже в мене спійманий на плівку.

Оглянувши обрій, чи не з'явилось бува еНеЛО, Віталій поклав камеру на одяг. Але тривога не полишала його ні на мить. Усі дні, протягом яких Ростислав розв'язував найбільший у світі кросворд, Покльований горів на повільному вогні. Що робити? Як діяти? Прикидав і сяк і так. Може, звернутися в міліцію? Побачивши наряд прикордонників, що пробирались поза пляжем, хотів уже кинутись до них, щоб виказати чужака, ступнув кілька кроків і зупинився. Хіба ці хлопці читали лекцію Ажажі?.. Ех, був би епізод: прикордонники затримують інопланетянина!..

Неля дописувала останні відповіді на кросворд. Уголос захоплювалась ерудицією Ростислава, і це дратувало Покльованого. Наївнячка, та він же так начинений інформацією… Кросворд для нього — насіннячко. І невже й досі не переконалася, що це прибулець? Чи він її гіпнотизує?

— Все! Скінчили! — Неля підхопилася і заплескала в долоні. — Найбільший, найскладніший, найзаплутаніший, най… най… кросворд розв'язано!

— Та ні, — Ростислав поклав руки на її плечі, прихилився і сказав упівголоса: — Найцікавіший кросворд, Нелю, це ти.

Дівчина почервоніла, кутики вуст сіпнулися, випалила сміхотливо:

— Оце так! Значить, і в вас банальності в ходу… як і в людей!

Покльований похолов. От сорока! Розпатякає…

Ростислав знітився, на якусь мить на лиці в нього з'явився вираз розгубленості, але він одразу ж опанував себе.

— Твоя правда: банально. Але щиро.

Неля хотіла ще щось додати, та побачивши, як скривився Покльований, прикусила нижню губу і вмовкла, тільки в очах її грали бісики.

— Ну, що ж, — Віталій розвів руками, — я обіцяв почастунок…

Ростислав холодно відмовився:

— Я ж казав, алкоголю не вживаю.

«Ну, ясно, це, між іншим, ще один доказ…» — подумав кінорежисер.

— А чому б не посидіти в ресторані «Одеса» на Приморському бульварі? — докинула Неля, сміхотливо поглядаючи на обох своїх залицяльників.

— Ще буде час…

«Не хоче компанії, не входить у його програму, — фіксував Покльований. — Але потрібні якісь значніші докази…»

Ні того, ні наступного дня Віталій так нічого нового й не дізнався. Ходив із своєю таємницею, наче з атомною бомбою, яка могла вибухнути кожної миті. Ех, коли б удалося викрити цього Ростислава… Отоді на студії почали б і його помічати… І кому ж, як не йому, доручили б постановку фільму «Перший контакт»? І цю вертихвістку вдалося б приборкати — дав би їй роль героїні…

— Нелю, — зупинив дівчину біля їдальні — саме поспішала на сніданок, — ви вчора ввечері бачилися з ним?

— А що таке? — дівчина окинула його холодним поглядом. — Чого це ви взялися шефствувати наді мною?

— Ви не подумайте, що я щось маю проти… — Віталій розтягнув губи, дурнувато посміхаючись.

— Ще б пак! — в її голосі була суцільна іронія.

— Я ж вам казав, це дуже важливо… — насупив брови Віталій. — Мусимо демаскувати прибульця. Чи ви ще не переконались?

— А, — змахнула рукою, — все це химери, дайте мені спокій. — І пішла, крутячи спідничкою, як віялом. На порозі їдальні обернулась: — Може, я за нього заміж вийду!

«Легковажне дівчисько! — подумки обурився Віталій. — їй хоч за марсіянина, аби заміж. А взагалі… це ідея. От була б сенсація: інопланетянин закохався в земну дівчину! Та якщо серйозно, нічого такого бути не може, бо життя — це тобі не фантастичний роман. Хоча в сценарій… Виграшний епізод! Та й що то за фільм без любовної інтриги?»

Покльований вирішив не спускати ока з персонажів свого майбутнього фільму, встановити цілодобове стеження — інакше невдача, провал. З усього видно: Неля перестала бути спільницею, підпала під його вплив. Якось кольнула: «Нічого вам робити, нудитесь, от і вигадуєте…» Е, ні, пасочко, не твого розуму це діло, тут випадає рідкісний шанс… Живемо в космічну еру, і щоб утвердитися в ній, треба зробити внесок. На пляжі підступив до Ростислава:

— Може, зіграємо в шахи?

Той, хоч і без особливої охоти, погодився. Навколо них одразу ж зібрався натовп болільників. Це, видно, не подобалось прибульцю, невдоволено позирав навколо, насупився, підставив коня, потім ферзя, губи Покльованого розтяглися в радісній посмішці, але торжествувати йому не випало: через кілька ходів режисер одержав мат.

— А знаєте що, товариші? — Віталій обвів поглядом болільників. — Давайте зіграємо з нашим гостем на кількох дошках! Несіть, у кого є… Це, я бачу, замаскований гросмейстер!

Не встиг Ростислав і рота розкрити, як перед ним уже стояв цілий ряд шахівниць, і підходили й підходили нові гравці.

— Тільки одна умова, — підняв руку Ростислав. — Будемо освіжатись.

— Аякже!

— Звичайно!

Покльований відчув себе, як на зйомочному майданчику. Прицілився камерою — чудова сцена!

А типаж який — хоч викликай зйомочну групу.

Ростислав повільно йшов уздовж ламаного ряду шахівниць — а було їх сорок дев’ять — нахилявся, робив хід і рушав далі. Навіть біля третьої і п’ятої не затримувався, хоч там грали мовчазні й зосереджені майстри, яких Віталій умовив узяти участь в цьому імпровізованому турнірі, щоб визначити клас гри сеансера. Це була не просто собі розвага, культурний захід, це хитро сплетена сіть, в яку й попався космічний птах. Бач, як упевнено і — головне — швидко робить ходи. А хіба він гросмейстер?

О, зупинився біля четвертої дошки — локальний конфлікт. Один гомо сапієнс — широкоплечий, з великим носом — вирішив змахлювати і переставив коня на виграшну позицію. Сеансер це помітив, і той, промурмотівши щось нерозбірливе, змушений був повернути фігуру на її місце. Більше інцидентів не було, і хоч наші консультувалися між собою, коли Ростислав кидався в море, він виграв усі партії, усі до одної, навіть ті два майстри програли. Знічені, розгублені, чомусь виправдувались перед Віталієм:

— Це якийсь феномен… Пам’ять у нього…

— Та він би й Фішера переграв… Рахує варіанти блискавично.

Покльований мовчки розтягував шнурочки губів: хто-хто, а він добре знав секрет цього молодика!

Неля сяяла. В шахах не розбиралася зовсім, але знала, що це інтелектуальна гра, і перемога Ростислава, здобута легко, без особливих зусиль, порадувала її страшенно.

«Бач яка, — злостиво подумав Покльований, — аж танцює перед ним! Зажди, зажди, ще гірко заплачеш…»

— Усіх переміг! — щебетала Неля, веселим оком позираючи то на переможених, що розходилися із шахівницями в руках, то на переможця, що стояв обличчям до моря. Вітерець ворушив йому темно-русе волосся, крізь яке на правій скроні проглядав металевий прямокутник. — І де ти так навчився?

— Це входить у мою програму, — спокійно відказав Ростислав. — Я знаю напам’ять усі триста вибраних партій Альохіна, кращі партії наших гросмейстерів, зокрема Олега Романишина… А взагалі, ми ще з тобою поговоримо про можливості людського мозку…

— Цікаво, — Неля замислено прикусила нижню губу. — А як ти вивчив стільки мов?

— Згідно програми. Нехай, я тобі розповім…

«Певно, й не здогадується, що я його розкусив, — утішно подумав Покльований. — Щодо мозку людини, то це він так… забиває баки. А от про свою програму, то вже точно — запрограмований здорово! Але послабив пильність…»

Справді, Ростислав і Неля розмовляли не криючись, і Віталій ледве стримав усмішку, коли почув, де вони зустрічаються.

Альтанка в найдальшому, занедбаному закутку їхнього парку, — чи ти ба, яка романтика! А для сценарію виграшно.

Заздалегідь пішов подивитися на альтанку — поіржавілий залізний каркас із дашком,

розхитана зелена лавочка біля дротяної сітки. Романтики малувато, зате посидіти тут можна, з моря вітрець повіває, навколо кущі жасмину і зарості полину. Віталій облюбував собі схованку і, мугикаючи пісеньку, пішов до їдальні.

Після вечері сценарій розвивався так. Петляючи сюди й туди по парку, Покльований непомітно пробрався в той закуток і заліг у полині, ждучи, коли з'являться закохані. Довгенько в альтанці нікого не було, потім припхався непередбачений сценарієм якийсь старий, розсівся, сопе. Може, він перепочине та й піде, подумав Покльований, коли ж ні, сидить. Позираючи на нього з полину, режисер подумки посилав йому найгарячіші прокляття: «А щоб тебе чорти вхопили! Щоб ти луснув, ковальський міх! Зрештою, аби тебе викривило!» — і подібні не зовсім гуманні побажання. Не допомогло — те опудало як сиділо, так і сидить. Треба ж отаке! Переконавшись, що телепатія не спрацювала, Покльований перейшов до телекінезу — намацав суху грудку і перемістив її у просторі так, що вона зіткнулася якраз із лисою головою епізодичного персонажа. Той підхопився і, бурмочучи щось про хуліганство, подався з альтанки. Охоплений панікою, старий перечепився за якісь корчі, засторчакував і мало не впав на Покльованого. Чортихаючись, почовгав на алею. І вчасно: до альтанки вскочила біла постать Нелі Несміх.

«Дурочка, — подумав Покльований, — прийшла перша».

У верховітті акацій зашумів вітер, одразу споночіло, посіявся дрібний дощик. Віталій хотів уже покинути свою схованку, гадаючи, що побачення не відбудеться, і саме цієї миті з'явився Ростислав.

— Ти вже тут! Перепрошую…

— Та нічого, — Неля прихилилась до його плеча, — я прийшла трохи раніше… Ось черешні, частуйся.

І знову випадковий збіг обставин мало не зірвав цей важливий епізод сценарію. Ягоди, певне, смакували закоханій парі, бо кісточки так і полетіли на Покльованого. Особливо Неля, збирала, капосна, у жменю і вціляла просто в обличчя, хоча кидала навмання. Дошкуляв і дощик — холодні краплини забивалися під комір, лопотіли по спині, торохтіли по шиферному дашку альтанки. За цим шумом важко було розчовпати, про що вони там перемовляються. Була мить, коли Покльований хотів уже відступити, але цікавість пересилила. І режисер таки був винагороджений за своє терпіння та витримку: з окремих слів, уривків фраз, які долітали до його нашорошених вух, одержав інформацію, заради якої варто було витримати не те що цей дощик, а зливу. Прибулець умовляв Нелю вийти на світанку на пляж… Субмарина вже чекатиме на них. Неля аж у долоні заплескала, аж скрикнула:

— Це просто чудово — зустріти схід сонця в морі! — І вже не так весело: — Якби ж погода…

— Прогноз хороший, — пробубонів прибулець, і в голосі чулося торжество. Ще б пак! Наївна представниця роду людського сама, добровільно, з радістю йде в пастку. Віталій, сповнений гуманного почуття, мало не схопився і не заволав: «Схаменися, дурне теля! Буде каяття, та не буде вороття!» Але ні, стримався. Зараз це нічого не дасть, а от уранці. Хоча б же справдився його прогноз і настала гожа днина!

Цієї ночі Покльований спав тривожно, снилися якісь кошмари, часто прокидався, вмикав нічника, зиркав на годинника і знову провалювався в нереальний світ сновидінь.

Підхопився, коли ще тільки сіріло.

Краєвид у цей час здавався для ока незнайомим, чужим.

Море було тихе, спокійне, ніби випрасуване, і нерухомі рибальські човни темніли на білястій гладіні, як забуті праски. Небо з кожною хвилиною світліло, від хмар не лишилося й сліду, і весь простір дихав величчю і спокоєм.

Неспокійний був тільки Віталій Покльований. Тупцював, щоб зігрітись у передранковій прохолоді, тривожно роззирався навколо. Вони ще не прийшли і ніякої субмарини… Перевірив камеру, підніс її до ока і почав повільно обмацувати обрій. На дрібній хвильці сонно погойдуються човни, о, стоп, з’явилась якась рожева цятка, бурунить воду, ніс овальний, може, це куля…

— Агов! І ви сонце зустрічаєте?

Покльований опустив камеру. Неподалік, стоячи на камені, Неля пробувала ногою воду, торкалась самими пальцями, і в прозорій воді педікюр червонів, як калина.

— Я ж кіношник, мені все цікаво…

Подумав: пройшла нечутно, наче кішка, спритна. Героїня є, де ж воно головний персонаж?

Звичним рухом націлив камеру, торкнув спуск і рушив у її бік, намагаючись ступати якомога рівніше.

— А плівка хоч кольорова?

— Авжеж, — сказав, опускаючи камеру, — усе яскрітиме — і купальник, і шапочка, і педікюр.

Дівчина зніяковіла, опустила голову.

— Ну, а… покажете?

— Якщо повернетесь, Нелю.

— А де ж я дінуся?

— Ну, хто ж його знає… В лекції Ажажі сказано, що вони не агресивні, але… хто дасть гарантію…

— А… ви про Ростислава? Я й забула… Ну, гаразд, сьогодні розпитаю обов’язково… Він мені все розповість, Онде вже пливе.

— Глядіть, щоб не було пізно, Нелю.

Покльований швидко впіймав окуляром плавця. Ростислав наближався ривками, і треба було щомиті наводити камеру, щоб він не вирвався з рамки.

— А… салюдо камарадос! — привітався, виходячи з води і розтираючи собі груди. — А я подумав: чи не заспала? Коли бачу…

— У мене будильничок, — Неля показала наручний годинник. — А ти як?

— І в мене будильник, тільки ось тут, — Ростислав торкнувся голови якраз там, де видніється металева стьожка. — Звечора скажу собі, о котрій встати, і як по сигналу — плюс, мінус півхвилини.

Покльований значливо зиркнув на Нелю, трохи одійшов і, поки вони перемовлялися, знімав їх на тлі моря й неба.

— Ну, то що, рушили? — Ростислав кивнув на море. — На нас чекають. Вода хороша, не бійся.

— Слухайте, — Віталій заспішив до них, незграбно ступаючи по слизькому від роси камінню, — а чи не можна б і мені? Я ось узяв камеру…

— Справді, було б цікаво… — докинула Неля, здивовано оглянувшись на Віталія.

— На жаль, немає місця, — стримано, але твердо сказав Ростислав. — Це мініатюрний апарат.

Покльований якось одразу обм'як, понурився, та коли вони кинулись у воду, заджеркотав камерою. Тримав їх в окулярі, аж поки не видерлись у той рожевий апарат і не зникли за обрієм…

Віталій не ждав сходу сонця, похилитав до свого корпусу — всі ще спали — і собі влігся в постіль. Може, Це й краще, що його не взяли. Плівку могли відібрати чи засвітити, навіть з пам'яті стерти. А так у нього буде фільм, робочі кадри вже є…

Нелю Несміх зустрів уже після вечері, зрадів, наче не бачив сто років.

— Пасочка! Повернулась… Ну, як там у них?

Дівчина не сприйняла його жартівливо-фамільярного тону, відповіла ущипливо:

— Та люди цікавіші, аніж тут.

Покльований сподівався розпитати її детальніше: як і про що говорили прибульці, які досягнення науки і техніки демонстрували, але дівчину неначе підмінили, досі товариська, балакуча, тепер стала замкнутою, навіть дратівливою. Врешті послалась на брак часу і пішла, залишивши Покльованого ні в сих ні в тих. Пекуча хвиля обурення вдарила йому в скроні. Дівчисько! Чи ти ба, корчить із себе…

Потім, трохи охолонувши, подумав: а може, не корчить? Може, вони вплинули на її психіку? Про все це треба написати Ажажі, до речі, може, він згодиться стати консультантом фільму.

До Віталія Покльованого повернулось самовладання, він прогулювався по алеї неквапливо, упевненою ходою, обмірковуючи сценарій майбутньої стрічки.

А Неля Несміх, накинувши халат, спустилась до моря, щоб побути на самоті, осягти те, що сталося. Помалу ходила безлюдним берегом, пригадуючи недавнє. Отут він вийшов із моря, отут вони розв'язували кросворд, а оськде відбувся шаховий турнір… Оце справді — не знаючи броду, не лізь у воду. Сама легковажно кинулась навстріч небезпеці і опинилась у полоні почуття… Оце кросворд — в одні клітини вписується двоє слів: любов і страх… радість і нещастя… Ех, коли б вони зустрілися до операції… А ще краще, якби… Що за дурниці отак міркувати: коли б та якби? Уже сталося, це вже минуле, а треба думати про майбутнє. Він уже в Києві, домовились — зустрічатиме в аеропорту… І все-таки міг і не розповідати… всього. Альпіністський похід — і понесло ж його! Навіщо ото дертися на ті вершини? Нещасний випадок, пошкодження черепа — звичайна нейрохірургічна операція, на скроні скріплююча пластинка, от і все. Так мало того, що погодився і на імплантацію ЕОМ до черепної коробки, ще й розповів про це! Мініатюрна електронно-обчислювальна машина, безпосередньо зв'язана з мозком — нечувано сміливий експеримент. Сама пересвідчилась: потужність його мозку… От

уже й «потужність» — як про машину…

Дівчина зупинилась перед неоковирним каменем, озирнулась, наче боячись, що хтось підслухає її думки. Поблизу нікого не було, тільки шурхотіла дрібна хвилька та десь далеко верещав транзистор. На обрії засвітились вогні — низка суден на рейді.

Так що ж вона скаже йому? «Так» чи «ні»? Він, звичайно, не жде відмови… Зрештою, хіба мало людей з протезами? Але… електронна машина в голові — це не протез… Симбіоз природного і штучного інтелекту — як він розвиватиметься? Як позначиться на емоційній сфері? Чи не станеться негативних змін психіки? Він, бач, наважився на таку операцію заради наукової праці, — досі вона йшла в нього «так, як у кожного пересічного кандидата», йому кортить велике, небуденне… Хіба отакий напівробот створить сімейний затишок? Та він і на курорті оце побув на вимогу лікарів — післяопераційний період. Кумедний, мені, каже, здалося, ніби ми вже зустрічались, що все це вже було…

Неля присіла на камінь і враз відчула полегшення: болючі сумніви, які мучили її весь день, відхлинули, зникли. Тепер вона знала: завтра здасть авіаквиток, візьме на поїзд.

Боріння душі принишкли, у грудях стало легко і порожньо.

Джерело: *Бережний В. П.* Космічний Гольфстрім: Повість та оповідання. - К.: Рад. письменник, 1980. - С. 171-178.

Постійна адреса: http://ukrlit.org/berezhnyi_vasyl_pavlovych/yunak_z_moria